

کتاب مقدمات مدیریت آموزشی دکتر علی علاقه بند، انتشارات پیام نور

مدرس : لیلا بهلولی

دانشگاه فرهنگیان – مرکز آموزش عالی شهید مطهری خوی

فصل اول: مقدمه

سازمان اجتماعی :

بطور کلی ، هرگاه که افراد انسان با هم زندگی می کنند یا هنگامی که تعدادی از افراد به اقتضای زندگی اجتماعی به همکاری می پردازند، الگوی روابط اجتماعی ، باورها و جهت گیریهای مشترک به وجود می آورند که اصطلاحاً **سازمان اجتماعی** نامیده می شود .

شرایط اجتماعی موثر بر رفتار که دو وجه اصلی سازمان را تشکیل می دهند عبارتند از :

۱- الگو یا ساختار روابط اجتماعی

۲- مجموعه باورها و جهت گیری های مشترک

اولی موجب تشکل افراد به صورت گروه یا جمع بزرگتری می شود و دومی اعضای گروه یا جمع را وحدت بخشیده و رفتار آنها را هدایت می کند.

اگر چه ساختار روابط اجتماعی و الگوی مقام و منزلت ، وجه مهم سازمان اجتماعی را تشکیل می دهد ، ولی وجه اصلی دیگر آن مجموعه باورها و جهت گیریهای مشترک است که به منزله معیارهای رفتاری اعضا عمل می کند .

در جریان همکاری و فعالیت مشترک به مرور ابتدا ارزشها و هدفها سپس هنجارهای رفتاری پدید می آیند . ارزشها یعنی آرمانها ، اندیشه ها و چیزهائی که مطلوب اند ، نظیر باور به عدالت و برابری.

ارزشها ، هدف و غایت رفتارها را تعریف می کنند و هنجارها یا مقررات رفتاری ، رفتارهای لازم و مجاز برای نیل به هدف را معین می سازد.

سازمانهایی که رسماً و با قصد صریح نیل به اهداف معینی برپا می شوند ، اصطلاحاً (**سازمان رسمی**) بدانها اطلاق می شود. سازمانهای دولتی ، کارخانه ها ، دانشگاهها و مدارس از جمله سازمانهای رسمی به شمار می روند.

سازمان های رسمی : به منزله تدابیر و وسایلی هستند که برای رفع نیازهای اساسی جامعه به وجود می آیند و با سیر تحولات اجتماعی روز به روز گسترده تر و پیچیده تر می شوند. اهداف متفاوتی دارند و برای رسیدن به اهداف طبق برنامه فعالیت می کنند. فعالیت آنها مستلزم استفاده از منابع انسانی ، مادی و مالی است. مجموعه این وظایف که رفتار و فعالیت سازمانی را در مسیر هدف تنظیم ، تصحیح ، تقویت و راهنمایی می کند **مدیریت** نامیده می شود .

پس همه سازمانها ی رسمی برای استمرار و تداوم فعالیت خود به مدیریت نیاز دارند.

فقدان مدیریت موجب ناهماهنگی ، انحراف از هدف ، اتلاف وقت و انرژی می شود و سازمانها را به نابسامانی و ازهم پاشیدگی می کشاند.

فصل دوم : سازمان و مدیریت

تعریف سازمان / انواع سازمان / تعریف مدیریت / فراگرد مدیریت / تجزیه فراگرد
مدیریت / کارکردهای مدیریت / ضرورت آموزش مدیریت / شیوه های مطالعه
مدیریت .

عناصر و ویژگیهای مشترک سازمانها :

- ۱- سازمانها هدف دارند ، یعنی برای دستیابی به هدفها و مقاصد معینی به وجود آمده اند .**
- ۲- سازمانها از ترکیب اجتماعی افرادی که به طور گروهی کار میکنند تشکیل می شوند .**
- ۳- فعالیت سازمانها استمرار زمانی دارند .**
- ۴- سازمانها فعالیت خود را از طریق تفکیک وظایف ، از روی برنامه و با استفاده از دانش و فن و ابزار انجام می دهند .**
- ۵- سازمانها واحدهای یکپارچه و یگانه ای از فعالیت منظم و ساختمند هستند و کار و فعالیت خود را به طور عقلایی و منطقی هماهنگ و هدایت می کنند .**

تعریف سازمان :

سازمان عبارت است از هماهنگی معقول تعدادی از افراد که برای تحقق هدف یا منظور مشترکی از طریق تقسیم وظایف و برقراری روابط منظم و منطقی به طور مستمر فعالیت می کنند.

مشخصه اصلی سازمان دامنه فعالیت و الگوی روابط انسانی آن است که به واسطه آن هدفهای سازمانی تحقق می یابند این الگو دو وجه رسمی و غیر رسمی دارد.

وجه رسمی سازمان : الگوی روابطی را معرفی می کند که پیشاپیش عمدا ساخته و پرداخته شده است تا رفتار افرادی که به ایفای وظایف سازمان می پردازند به موجب آن تنظیم شود.

وجه غیر رسمی سازمان : به الگوی روابطی اشاره می کند که ضمن روابط رسمی کارکنان به وجود می آید.

وجه رسمی و غیر رسمی در هر سازمانی وجود دارد و تواما سازمان را به وجود می آورند.

انواع سازمانها

بر مبنای ویژگیهای گوناگونی که سازمانها دارند انواع طبقه بندی امکان پذیر است .

بر حسب اندازه (کوچک یا بزرگ)

نوع مالکیت (دولتی یا خصوصی)

ملاک عضویت (داوطلبانه ، استخدامی یا اجباری)

اهداف و وظایف اجتماعی (آموزشی ، دینی ، سیاسی یا اقتصادی)

بلاواسکات چهار نوع سازمان را تشخیص می دهند:

۱- سازمانهای مشترک المنافع :

که در اصل به عموم اعضای خود نفع می رسانند مثل اتحادیه ها ، باشگاهها ، احزاب سیاسی ، انجمنهای حرفه ای ، تعاونی ها) .

۲- سازمانهای تجاری :

که در اصل به مالکان و مدیران خود بهره می رسانند (نظیر کارخانه های صنعتی ، فروشگاهها ، بانکها و هتلها) .

۳- سازمانهای خدماتی :

که در درجه نخست به مراجعان خود نفع می رسانند . (مثل بیمارستان های خصوصی ، مدارس خصوصی ، بنگاههای مددکاری اجتماعی)

۴- سازمانهای رفاه عمومی:

که به عموم مردم بهره می‌رسانند (سازمانهای دولتی نظیر وزارت دفاع ، مدارس دولتی ، سازمان پلیس ، سازمان آتش نشانی ، سازمانهای تحقیقاتی)

تعریف مدیریت :

مدیریت عبارت است از :

– هنر انجام دادن کار به وسیله دیگران (فالت ، ۱۹۲۴)

– ایجاد محیطی مؤثر برای افراد که در گروههای رسمی سازمانی فعالیت می کنند (کونتز و اودانل ، ۱۹۷۲)

– هماهنگ سازی منافع انسانی و مادی در جهت تحقق هدفها (کاست ورزنزویگ ، ۱۹۷۴)

– فراگرد تبدیل اطلاعات به عمل - این فراگرد تبدیل و تغییر را تصمیم گیری می نامیم (فورستر ، ۱۹۷۲)

مفهوم مدیریت براساس ملاکهای عینی و عملی:

۱- **فعالیت منظم و سازمان یافته :** مدیریت مجموعه فعالیت منظم و پیوسته ای است که با گروهها و افرادی که در جهت هدف مشترکی کار می کنند ارتباط دارند.

۲- **هدفها :** هدفی وجود دارد که فعالیت منظم گروهی در جهت تحقق آن هدایت می شود .

۳- **روابط میان منابع :** فعالیت منظم در جهت هدف از طریق روابط معینی که میان منابع موجود برقرار است صورت می گیرد شامل منابع انسانی ، مادی و مالی.

۴- انجام دادن کار به وسیله دیگران :

انجام دادن کار مستلزم استفاده از قابلیت‌ها و استعداد‌های افراد دیگر است ، از طریق تقسیم کار و محول کردن وظایف به آنها.

۵- تصمیم گیری :

آخرین ملاک مهم مدیریت شرکت فعال در تصمیم گیری است یعنی ارزشیابی و گزینش راه حل ها در موقعیتهای پیچیده ای که غالبا توام با ریسک و عدم اطمینان است.

پس مدیریت فعالیتی است منظم در جهت تحقق هدفهای معین که از طریق ایجاد روابط میان منابع موجود ، انجام دادن کار با مشارکت افراد دیگر و شرکت فعال در تصمیم گیری صورت می گیرد. این تعریف در بسیاری موقعیتهای صادق است.